

Fawzi bej el Kaukadzi, e szir felkelővezér most már Dill altábornagy angol csapatai ellen szabályszerű gerillaháborút folytat. Az egész felkelésnek, mióta Nuri pasa iráki külügyminiszter közvetítő akciója meg-
hiusult, határozott angolelles éle van és a brit illetékesek általános arab lázadástól félnek, hiszen Fawzi emberei már is jórészt sziriaiakból és irákiakból állanak. Ibn Szaud Kairón át állandó összeköttetésben áll a Legfőbb Arab Tanáccsal.

Egyiptom az új angol szerződés által függetlenné vált. A brit haderő, 10.000 ember a csatornára vonul vissza és Alexandria még csak nyolc évig lehet angol katonai bázis. Az új egyiptomi haderőt britek képezik ki, akik a közlekedést is megszervezik. Szudánba ismét bevonul az egyiptomi katonaság és az öntözőművek élére egyiptomi mérnök kerül. Anglia elismeri a kapitulációk megszűnését és ennek végrehajtását külön tárgyalások szabályozzák.

Liberiában a sasstowni kerületben 15.000 felkelő küzd a korrupt Mourovia csapatai ellen.

Jemen, az olasz siker hatása alatt a tízéves (1926) szerződést Itáliával egy évre meghosszabbította. Abessziniában magában azonban még folyik a gerillaháború Volde Szagi herceg gorei kormányának csapataival. Gore Abesszinia kétötöd részét vallja magáénak és így valószínű, hogy októberben az esős időszak elmulásával Graziani csapatai már csak presztizs okokból is, újra megindulnak. D. F.

S Z E M L E

GORKIJ VAGY LERSCH?

Hogy Gorkij kicsoda, azt mindenki tudja. De Lersch? És most mégis szembeállítják őket egymással. Mint két világ, két szemlélet képviselőit. Hogy ennél a szembeállításnál — a hitlerizmust toleráló katolikus *Schönere Zukunft* hasábjain — Gorkij- huzza a rövidebbet, az természetes. Gorkijt mindenki ismeri: értékét tehát le kell rontani, hatását le kell rombolni. Lerscht viszont nagyon kevesen ismerik: tehát sába alatt, minden ellenőrzés, minden veszély nélkül meg lehet tenni nagy-
nak, egyedül ünneplésre és követésre méltónak: angyalnak. Mert Gorkij, az ördög, a romboló. Lersch, csak ilyen viszonylatban lehet angyal és építő.

Gorkijt mindenki ismeri, Lerscht kevesen. Százat egy ellen, hogy a Korunk olvasói most hallják először ezt a nevet, de a *Vigilia* olvasói sem tudhatnak róla többet. És most mégis kijátszák tromfnak Gorkij ellen. Lersch: fülénél előrángatott név és érv, mely a gorkiji próbatéten csak önmagát kisebbitetheti. Próbátéten az életről Van szó, az írott szó emberhatásáról, élő valóságáról. Minden író igaz értékét a hatásán lehet lemérni. Gorkij hatása pozitív vonatkozásban kimutatható Londontól Tokióig és Oslótól Capstadtig. Lersch hatását nem lehet lemérni még a német irodalmon belül sem. Van, létezik, lexikonok, cikkek beszélnek: róla, könyveit, verseit fel lehet lapozni, de ez minden. Egy a sok közül, egy a száz közül. Író, költő, aki abban különbözött társaitól, hogy „kalapácsot és tollat forgatott egyszerre. Ez valamikor exotikum volt, újság, de ma már a világ legtermészetesebb dolga. Akit csak ez az exoti-

kum segít hirre, az önzsirjába fullad és nem lehet soha a világ hangja. Gorkij világhang volt, mert munkás-, csavargó-adottságánál nem rekedt meg. Ez csak kiindulópont volt, mindennél realisabb valóságtalaj. Az igazi Gorkij, a mindenki Gorkija ott kezdődött, amikor ezt a valóságot mindenki egyforma igazságként nézhette és láthatta. Nem az exotikum szólalt meg itt, nem a csavargó, de az alkotó, a kinyilatkoztató, az embersors feltárója, a művész, aki nem mint csavargó, nem mint kalapácsforgató ágál az előtérben, de mint valóságottudó igazságmondó. Heinrich Lersch a kazánkovács sohse jutott túl a műhelyatmoszférán. Ez volt a levegője és ez volt az ereje és talizmánja. Világképpé nem tágíthatta, mert a kazánkovács szemé nézett mindent. Az üllő, a kalapács, a vas volt a kert, mely befogta a márt. Az eredmény: vasgírland, kalapáccsal kivert rimjáték, robusztus idill. Ebben a levegőben a vas, a kalapács valósága felső fokon csak metafizikává szublimálódhatott és Lersch, az öklös kovács természetszerűen csak a vallásos áhitat költőjévé. Exotikum így is: a megbékült munkás, az idilligenló kortárs, az elvonult ember, aki boldog fáradt mosollyal várja a halált: a beteljesülést, a másvilági életet. Gorkij a reális adottságot élte meg kinyilatkoztatással. Életművével példázta: mi lehet, mi lehetséges, ha a munkás emberi önmagára eszmél. Lehet emberváltoztató, világujító erő. Lersch költészete a korparancs előli kitérést példázza. A munkást, aki nem a változtató, újító munkát szolgálja, de a valóságot elködlő és szépítő idillt.

Heinrich Lersch, a kazánkovács a valóságot egy pillanatra sem tudta megragadni. A munkásvalóság, himnusszá gyult fel benne. A munka a vas, az izom, a kalapács, élettől elvonatkoztatva, csak önmaguk értelmét énekelhették. Lersch költészete a munka, a vas, az izom, a kalapács lírája, mely így logikusan ér el a mindenség himnuszához, az Istenáhitathoz. De az odavezető út holdkórosan esetlik-botlik át az életen. Egyetlen (példa: egy munkásköltő megítélésénél eldöntően fontos a világháború. A reagálás hogyanja és miértje. Lersch, kinek valóság szemlélete egyenlő a nullával, a Vérengzésnek természetszerűen csak önfeledt dalosa lehet. 1914: pünkösdi láng, maga az egész háború: a kovácsműhely döngése. A hindenburgi acélfürdőhasonlat és a lerschi fegyverkovácsműhely egy szemléletből!) fakadtak. És ez nem Véletlen. Lersch kritikusai tudatosan emlegetik együtt ezt a két **nevet**: „Száz harcosi közül egy: Hindenburg. Száz költő közül egy: Lersch”. (W. Lampe: *Hannoversche Kurir.* 1923. 213.) Költő, aki egyjelentésű Hindenburggal: kell ehhez kommentár? A Sch. Z. ma mégig kijátssza ezt a költőt Gorkij ellen és háborús verseit az igaz hazafias érzés példájaként ünnepli. De amikor kijelenti: „munkaélménye *éppen olyan erős*, mint hazafias érzése”, akkor nyilvánvaló, hogy ennek a szociális, élménynek semmi közei többé szocializmushoz. Ez a munkaélmény, mely Vallásos költészetté szublimálódott, lényegében csak a mai német valóságnak falaz. Ebből a költészetből ma csak a fasizmus profitálhat. A jutalom nem is maradt el: Lersch 1934-ben megkapta a frankfurti nagydíjat. A kereszténység mai szisztematikus leépítői jól tudják, hogy a vallásos áhitatban megrekedt költő mit jelent céljaiknak. Ennél jobb falazást egy Göbbels sem találhat ki. A vallásnak megadták, ami a vallásé és a munkás is megkapta a maga jutalmát. A fasizmus vallás- és munkásellenes folyamata így egyre zavartalanabban közeledhet nagy célja, a háború felé. **Hitler**, aki az esseni Krupp-telepről, a „német nép fegyverkovácsműhelyéből” intézte „békeszózatát” a világhoz, meg tudja becsülni Lersch áhitat-költészetét, ahol a négyéves öldöklés kovácsműhellyé lényegült, ahol a gránát csak a vas dinamikája és az aknák rombolása „akárcsak egy nagy sze-

gecselőgép döngése". A vér és vas költészete, a regresszió vér-föld-faj szentháromságának legközelebbi rokona. És ha évek multán Lersch elért az áhitathoz és Mécs László módján Istenormok turistája lett, akkor ez nem vezeklés, nem elfordulás, nem tagadás, nem átok, ítélet és állásfoglalás, de menekülés. Menekülés a pozitív rossz elleni harcállalás, a kötelező erkölcsi korfeladat elől, menekülés, elrejtőzés Istenben. Ez nem lehet út, nem lehet példa az élet megváltoztatására, mert a háború valóságát így semmi sem kezdi ki és a szervezett-regresszió emberrohasztása tovább virul. A ma földi veszedelmeiben az út, a példa: Gorkij, aki egész világot felrázón harcolt a háborút és az imperializmust előidéző okok ellen.

Gorkij és Lersch. Majdnem egy napon haltak meg. És mert mindketten munkások voltak, a Sch. Z. nem szalasztja el az alkalmat az összehasonlításra. Összehasonlítás? A cél több, a Szándék veszélyesebb. A gorkiji példától kell elriasztani és vele szemben a valóságban vizes sem zavaró lerschi szellemet erősíteni. A megbékülést az elégedetlenkedéssel szemben, a valóságvaktságot a valóságvállalással szemben, az áhitatot a keserűséggel, „a szeretetet a gyűlölettel szemben.” Gorkij az ördög, Lersch az angyal. Miért? Mert. „Lersch költészete segítségével népe és elsősorban munkapad mellett dolgozó társai javát szolgálta”. Tehát Lersch és nem Gorkiji Mikor és, hol szolgálta népe javát Lersch? Amikor fegyverkovácsműhelyről dalolt, vagy, amikor felszállt a mennybe és népét boldogan megnyugodva engedte át a regresszió vitustáncának? Hová, mihez segítette munkatársait? Idilljei nyilegyenesen vezetnek a Ley-féle kaszárnyaszocializmushoz. Gorkij, aki a Sch. Z. szerint csak a gyűlölet, csak a csalódás és elkeseredés megvait szórta szét a világba, népét és munkástársait szemelláthatóan, kézzeltapinthatóan segítette ez őket megillető erkölcsi és anyagi javakhoz. És Gorkij mégis „a rombolás eszköze” és Lersch igenis „az építés zászlóvivője”. Hol itt az igazság? Lersch őrzi véka alatt. Versei Párt pour l'art dicsérik a munkát, éneklük a kalapácsot, Hindenburggal és Hitlerrel egyértelműen zengik a háború fenségét, de a valóságot, tehát az igazságot kikapcsolja, a kételyeket tudatosan kerüli és ezzel aztán végleg elvágja az étellel való kapcsolatát. Gorkij az életet vállalta: ez hatásának egyetlen titka és küldetésének értelme. Lersch elmenekült előle, de menekülésében önmagát bélyegezte: „Nem szabad, hogy a való életéről irjak, költészetem ezt nem adhatja, mert egy becsületes kazánkovácsnak ezekben a napokban börtönben, tébolydában és koporsóban van a helye”. (Hellweg. VI. 86.)

Lersch elmenekült. Osztályrésze nem lehetett sem börtön, sem tébolyda, sem koporsó. Lersch osztályrésze a hitleri nyugta, a frankfurti jutalom. És ezt semmi és senki le nem mossa róla. Sem az Istenáhitat őszintesége, sem a tromfkijátszók sandaságá. A harc, a munka rizikója: a valóságvállalás és változtatás erkölcsi fluiduma. Akinél ez hiányzik, az nem szolgálhatja sem népe, sem munkástársai javát. Az kerékkötő és semmi más. A „becsületes kazánkovács” ezekben a szomorú német napokban a börtön, a tébolyda és koporsó rizikóját vállalja. És nemcsak a kazánkovács. A német börtönökben ma nemcsak kazánkovácsok ülnek, de képviselők, ügyvédek és tollforgatók. A tébolydákban nemcsak kalapácsforgatók, de orvospáciensek és tudósok és a koporsókban nemcsak ismeretlen munkások fekszenek, de Világhírű írók. Irók, akik azt a harcot vállalták, amit a nizzsinovgorodi csavargó megkezdett, folytatott és befejezett, azt a korfeladatot, amit Lersch egy pillanatra sem vállalt. „Nem Szabad, hogy a valóságról irjak”: mai író eméll szo-

morúbb, tehetetlenebb és **szégyenítőbb** önvallomást nem adhat. Aki a valóságot nem vállalja, tudatosan kerüli **ki** az igazságot. Gorkij a valóságot vállalta, Lersch behunyta a szemét **ég** ezzel elfordult az igazságtól. És mégis Gorkij az ördög, az **emberátok** és Lersch az angyal, az emberáldás. A mai életnek és **mai** kritikának vannak néha ilyen **gri-**maszai.

Fábry Zoltán

GORKIJ MAXIM: A VIRRADAT (Mese)

Nincs a világon szebb látvány a napfölkelténél.

A nap első sugara felvillan az égen, a homály lassacskán behúzódik a hegyek üregeibe, a sziklák hasadékaiba, megbújik a fák sűrű lombjai közt, a **harmatos** füvek csipkészetében — s a hegyek szellemei nyájasan mosolyognak, mintha bátorítanák az éj bágyadt árnyait:

— Ne féljete! — hisz ez **a nap!**

A tenger hullámai felvetik fehér taréjukat és üdvözölvén a napot, mint ahogy az udvarhölgyek köszöntik királyukat, így dalolnak:

— Fogadd hódolatunkat, világ fejedelme.

A jóságos nap nevet: ezek a hullámok egész éjszaka hancurozván, tajtéktól borzasak, ziláltak, zöld ingecskéjük csupa foszlány, bársonyszalagjaik gyűröttek:

— Jóreggelt! — mondja a nap, a **tenger fölé** emelkedve. Jóreggelt, szépeim! Hova, hova? Csak semmi sietség! A gyermekek nem tudnak majd fürdeni, ha ti ilyen szilajul szokelltek. Nem-de, mindenki boldog kell, hogy legyen a földön?

A zöld gyíkok fürgén előjönnek a sziklák hasadékaiból és miközben a napfénytől előntött pillákkal egymásra hunyorítanak, így szólnak:

— Ma nagy meleg lesz!

Meleg napokon a legyek lustán röpködnek, úgy hogy a gyíkok könnyen bekapják és lenyelik őket. Olyan jól esik lenyelni egy legyet, olyan kellemes!

A gyíkok rettenetesen falánkok...

A harmattól elnehezült virágok meghajlanak, karcsún himbálóznak ide-oda és így szólnak:

— Irja meg, uram, hogy milyen szépek vagyunk reggelként **harmatos** öltözetünkben! Fesse meg szavakban az arcképünket. Próbálja meg, mi sem könnyebb, hisz olyan egyszerűek vagyunk.

Be' huncutak a lelkeim! Jól tudják, hogy lehetetlen szavakkal lefesteni bájos szépségüket és kacagnak.

Tiszteletteljesen leemelem a kalapomat és így szólok:

— Valóban igen kedvesek hozzám. Köszönöm **a szíves** megtisztelést, — ma azonban nem érek rá. Talán más alkalommal...

Kényesen, büszkén mosolyognak a nap felé, melynek sugarai szikráznak a harmatcseppeken és gyémántos csillogással vonják be a szirmokat és a leveleket.

Felettük aranyos méhek és bogarak röpdösnek. Egyre röpdösnek, mohón szívják magukba az édes mézet és **komoly** énekük méltóságosan száll tova a könnyű levegőben:

Óh, áldott, drága nap,

Éltünk vidám forrása.

Óh, munka, áldott vagy,

Föld éke, ragyogása.

A pacsirták fölébredtek. Kicsit billegtek finom lábaikon, aztán ők is rákezdtek örömeikre. A madarak sokkal inkább átérzik az embernél, hogy boldogság a földön élni. A pacsirták mindig legelsőkül kö-